MOLLÓ

El territori del terme municipal de Molló s'estén per l'extrem nord-oriental de la comarca del Ripollès. Confronta amb els municipis veïns de Setcases, Llanars i Camprodon, així com –pel nord– amb la població francesa de Prats de Molló, al Vallespir. De fet, des de la signatura del Tractat dels Pirineus el 1659 entre Lluís XIV de França i Felip IV d'Espanya, la nova frontera entre tots dos regnes va quedar fixada al territori de Molló, després de la cessió a França de la sobirania sobre el Rosselló, el Vallespir, el Conflent i una part de la Cerdanya. El territori municipal és regat pel riu Ritort, de curs molt curt, que després de néixer al mateix municipi desemboca al riu Ter aigües avall, a la població de Camprodon.

La població del municipi es concentra fonamentalment al poble de Molló, cap del municipi, situat a gairebé 1200 m d'altitud. Al marge d'aquesta localitat, hi ha altres petits nuclis de població distribuïts per les zones baixes del territori municipal, com Espinavell, Grells, Fabert, Favars, Ginestosa, el Riberal i Can Solà. L'accés al lloc es fa a través de la carretera C-38, que des de la carretera N-260 a les proximitats de Sant Joan de les Abadesses enfila cap a Camprodon, per travessar després Molló i continuar pujant fins a arribar al coll d'Ares, frontera entre Espanya i França, des d'on la carretera D115 s'endinsa al territori del Vallespir.

La població de Molló es documenta, amb el topònim *Mollione*, des del 936, moment de consagració de la seva església de Santa Cecília, encara conservada amb una fàbrica de la segona meitat del segle XII. Posteriorment, el topònim va experimentar lleugeres variacions i es documenta com a *Mullione*, *Moion*, *Moyone* i *Moyono*. Des del punt de vista de la distribució territorial eclesiàstica, el territori parroquial pertanyia a la diòcesi de Girona, mentre que des del prisma polític estava adscrit a les possessions del comtat de Besalú. No obstant això, el monestir benedictí de Santa Maria de Ripoll hi posseïa nombrosos béns i, el 1141, va obtenir la sobirania sobre el lloc i la seva parròquia, amb els béns i els drets associats a la possessió d'aquesta.

Església de Santa Cecília

L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DEDICADA A SANTA CECÍLIA es troba al caseriu de la població de Molló, on s'arriba per la carretera C-38 que porta al coll d'Ares des de Camprodon, població de la qual dista uns 8 km. Es coneix poc dels orígens de la parròquia fins a l'any 936, tot i que és probable que ja existís quan es va configurar el nucli de Camprodon l'any 904. Des dels orígens va pertànyer al bisbat de Girona i era de domini comtal. En el segle XI és probable que es dugués a terme una reforma del temple primitiu, encara que només queden vestigis materials d'aquesta hipotètica reforma en la primera fase de construcció de la torre campanar.

El possible caràcter defensiu de la construcció de Molló es podria deure al fet que va ser un punt de fricció entre els comtes de Besalú i els vescomtes de Castellnou, al Rosselló. Aquest fet queda atestat quan, ja l'any 1009, el comte Bernat I de Besalú es va aliar amb el noble Guillem Hug contra Guillem de Castellnou, que pretenia apoderar-se de Mollet, Tuïr, Prats de Molló i Molló, totes viles del comtat de Besalú. El temple va passar a mans del monestir de Santa Maria de Ripoll l'any 1141, quan el comte de Barcelona Ramon Berenguer III va demanar de ser enterrat al cenobi esmentat, i va cedir en contraprestació, entre altres possessions, l'*alodium meum proprium quod habeo in comitatu Bisuldunensi, scilicet in parrochia Sanctae Caeciliae de Mollo, sive in villa Mulnau*. El mateix any el bisbe Berenguer de Girona va cedir a l'abadia la possessió i els drets sobre la parròquia (*Sanctae Caeciliae de Moion cum decimis et primitiis, alodibus, atque oblationibus fidelium, tam vivorum quam defunctorum, cunctisque suis pertinentiis quae juris esse eius dinoscuntur vel fuerint*) i uns pocs anys més tard, el 1167, una butlla del papa Alexandre III va confirmar la donació a favor del monestir. La fàbrica actual de Santa Cecília data de finals del segle XII, moment en què es va emprendre una reforma total de l'antic temple, del qual únicament es va conservar el nivell inferior de la torre campanar, probablement aixecat durant el segle anterior.

Ja en el segle XX, entre les diverses vicissituds esdevingudes durant la Guerra Civil, es va perdre l'antic retaule gòtic i també van desaparèixer tant part de les ferramentes de la porta d'entrada com una imatge romànica, fets luctuosos que va documentar l'historiador Joan Sutrà, que aquells anys

Vista general

Planta

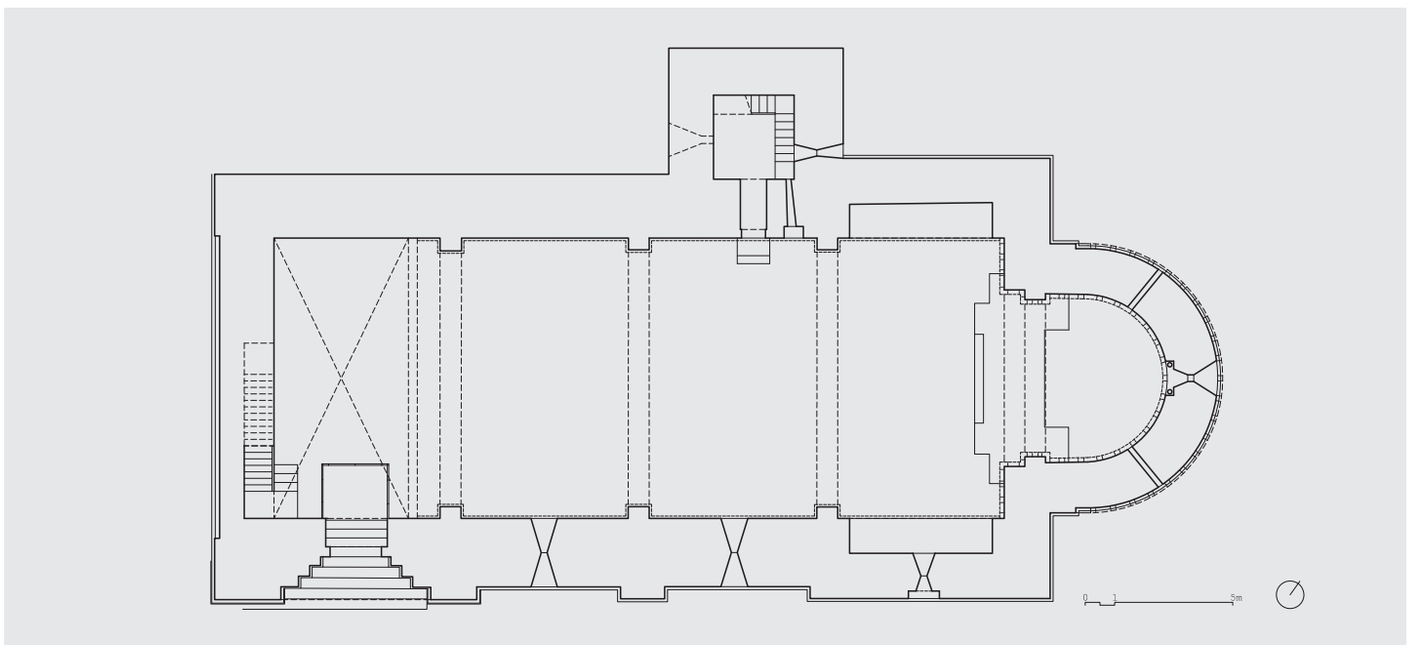

exercia com a agent del franquista Servei de Defensa del Patrimoni Artístic Nacional. Entre els anys 1927 i 1955, sota la direcció de l'arquitecte conservador Alejandro Ferrant, es va restaurar la part superior del campanar i es va enderrocar l'antiga sagristia del temple. La documentació del projecte es conserva al fons personal de l'arquitecte, que està arxivat a la Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Recentment, durant l'any 2013, s'ha realitzat petita intervenció a l'edifici per netejar i millorar algunes deficiències estructurals que s'endevinaven al campanar i a la façana nord, així com per restaurar la volta del cor.

L'església de Santa Cecília de Molló presenta una planta de nau única coronada per un absis semicircular considerablement més estret orientat cap a llevant. Una característica

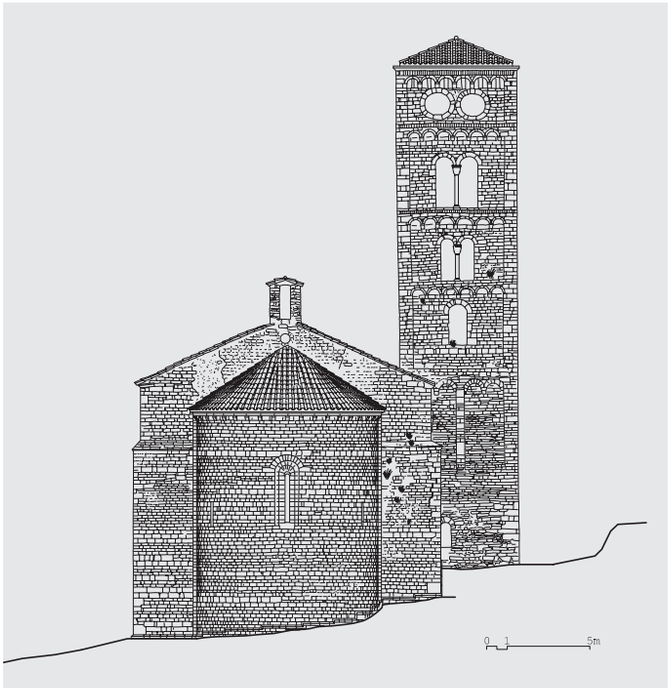

Alçat est

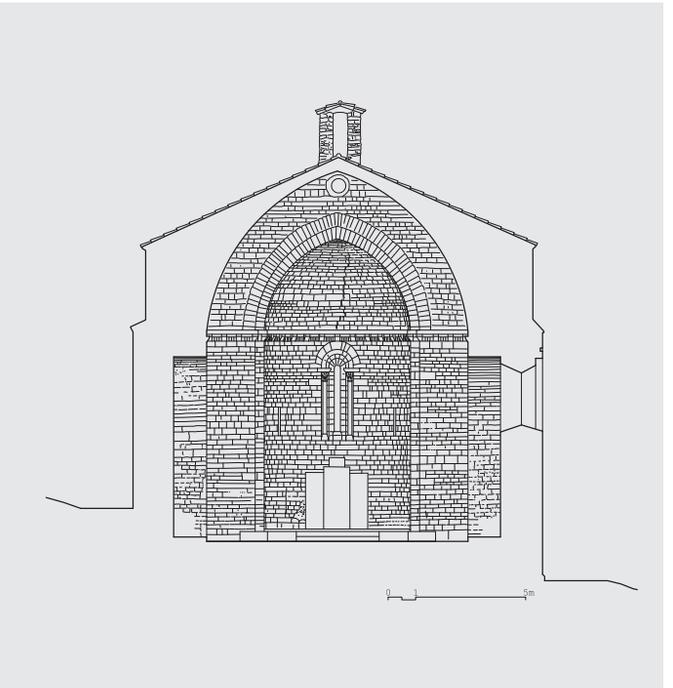

Secció transversal

Alçat sud

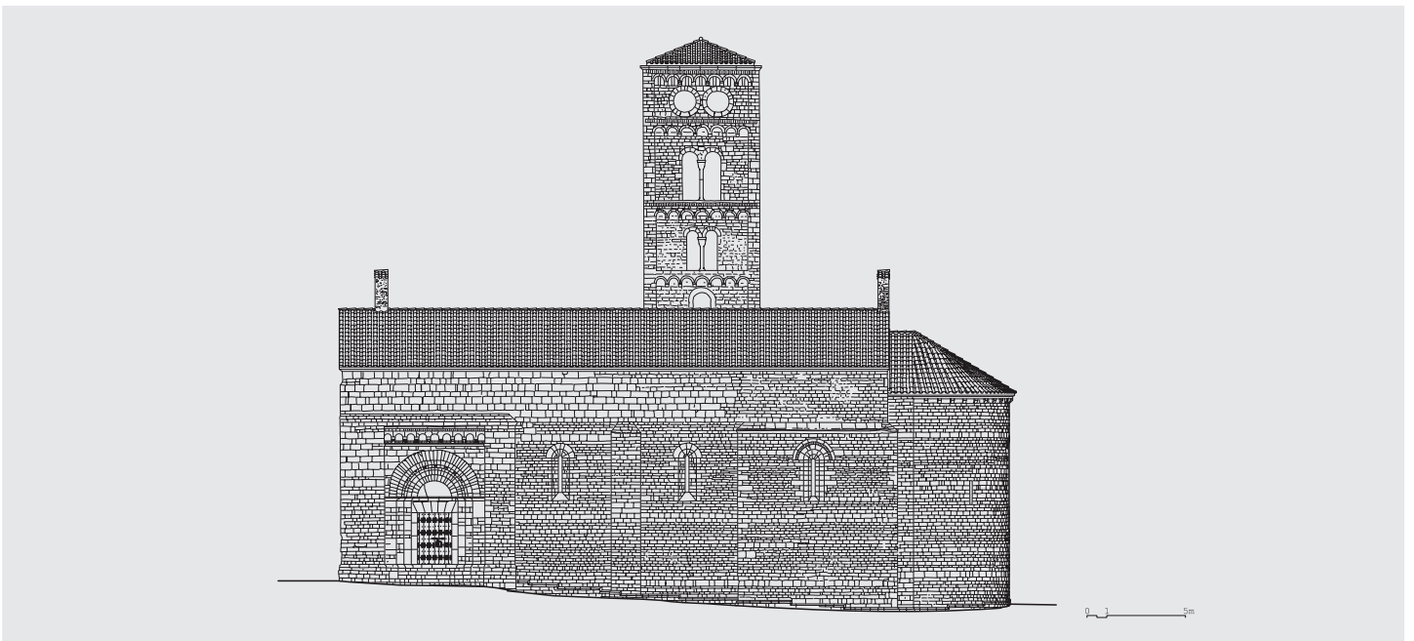

interessant de la planta és la presència a la zona immediatament anterior al presbiteri de dues minúscules capelles laterals que sobresurten lleugerament respecte a la nau, obertes al gruix del mur mitjançant sengles arcs apuntats, a manera d'un fals transsepte de dimensions molt reduïdes. L'absis està cobert per una volta de quart d'esfera i al parament interior, a l'altura de l'arrencada de la volta, presenta com a decoració un fris de dents d'engranatge en què s'intercalen mènsules llises nacel·lades que sostenen una imposta de llistell. Tant el fris com la imposta sobre mènsules continua el desenvolupament en l'arrencada del gran doble arc triomfal, de perfil apuntat, que serveix com a embocadura de l'absis. Aquest presenta la particularitat que l'amplada és notablement inferior a la de la nau, característica que comparteix amb els

absis d'altres esglésies de la comarca, com ara Sant Jaume de Queralbs, Sant Sadurní de Fustanyà o la Mare de Déu del Remei del Serrat. L'espai presbiteral es troba a una cota més aixecada que el paviment de la nau, sobreelevat per un parell d'esglaons.

Per la seva banda, la nau està coberta per una volta de canó apuntat segmentada per tres arcs faixons d'idèntic perfil apuntat que recolzen sobre pilastres adossades als murs laterals, en correspondència amb els contraforts que reforcen l'estructura del temple al parament exterior del mur meridional. Al nivell de l'arrencada de la volta, el perímetre dels paraments interiors dels murs laterals de la nau és resseguit per una senzilla imposta de nacel·la, que està mancada de l'ornamentació acurada de la imposta que a la mateixa altura ressegueix l'arc triomfal i l'hemicicle absidal i que també funciona com a cimaci de les pilastres adossades. Una coberta de teules a dues vessants corona la nau; en els dos extrems de la mateixa nau (occidental i oriental) es van afegir amb posterioritat a l'obra original romànica del temple sengles espadanyes senzilles d'obertura única. La decoració dels paraments exteriors de l'església és austera i consta de pocs elements; hi destaca, a l'absis, una cornisa sustentada per mènsules nacel·lades llises, que segons Puig i Cadafalch correspon a un moment avançat de la segona meitat del segle XII. Els panys exteriors també presenten una mena de sòcol que es disposa seguint les irregularitats del terreny per tot el perímetre de l'església.

La il·luminació del temple s'aconsegueix amb un generós nombre de finestres distribuïdes per tot l'edifici. A l'absis s'obre una gran finestra axial, estreta i allargada, de mig punt i doble esqueixada. El gruix notable del mur de l'hemicicle absidal determina el profund atrompetament de l'obertura, que es va aprofitar per enriquir l'ornamentació de la finestra. Així, al parament extern l'arc de mig punt és doble, mentre que al parament intern es configura mitjançant tres arquivoltes: la interna i l'externa presenten un dovellatge d'arestes vives, mentre que la intermèdia es motllura en forma de bossell. Aquestes arquivoltes baixen sobre dues columnes de bases molt mal conservades, fusts monolítics, capitells esculpits i cimacis nacel·lats. Tots dos capitells presenten, sobre els respectius collarins, cistells amb un únic registre de fulles d'acant i caulicles a l'extrem superior, juntament amb sengles caps humans als daus de les cares centrals. Dues estretes espitlleres flanquegen aquesta finestra axial als dos extrems

Capçalera

Torre campanar

del semicilindre absidal (la septentrional es troba cegada), i juntament amb un minúscul òcul practicat a la testera oriental de la nau (resultant de la diferència d'altura que hi ha entre aquesta i l'absis), completen la il·luminació de la zona presbiteral.

Per la seva banda, el mur meridional està jalonat a intervals regulars per tres finestres, també de mig punt i doble esqueixada de marcat atrompetament. La situada més a orient s'obre a la minúscula capella lateral del costat meridional del temple i, al contrari que les altres dues, en el parament extern enriqueix la seva ornamentació en presentar un doble arc (com la finestra axial de l'absis) i un fris de dents d'engranatge sobre l'extradós de l'arc extern. La capella lateral septentrional també està perforada per una finestra de mig punt i doble esqueixada, en aquest cas obliterada. D'altra banda, sota el pinyó de la façana occidental hi ha un òcul obert en època moderna, que probablement va substituir una finestra de mig punt anterior (les restes de la qual són encara visibles), similar a les esmentades anteriorment. També en època moderna es va erigir a l'entrada del temple un senzill cor elevat sobre un arc escarser molt rebaixat.

La porta d'accés al temple s'obre a l'extrem occidental de la façana sud, allotjada en un cos sobresortint que enrasa amb els contraforts que jalonen aquesta façana i precedida de sis esglaons. Es tracta d'una estructura formada per una obertura allindanada de muntants llisos sobre la llinda de la qual reposen un timpà monolític mancat d'ornamentació i quatre arquivoltes atrompetades. D'aquestes arquivoltes, la interna i l'externa mostren un dovellatge llis, mentre que la segona des de l'interior va motllurada amb un gran bossell i la tercera presenta una mitjacanya ornamentada amb boles. Les arquivoltes i el timpà recolzen sobre una imposta nacel·lada que serveix de coronament als brancals en replec, d'arestes vives i mancats de qualsevol ornamentació. Aquest tipus de portada és altament habitual a les comarques del nord-est de Catalunya (Rosselló, Empordà, Garrotxa) i té un llunyà i prestigiós precedent en la portada marmòria de la façana occidental de la catedral d'Elna.

En contra de la sobrietat incontestable de la portada, l'extrem superior del cos sobresortint que l'allotja concentra una atapeïda decoració escultòrica. Per sobre de l'extradós de l'arquivolta externa discorre una motllura de mig bossell que dona pas a un fris de dents d'engranatge el desenvolupament

Portada

Detall de les ferramentes de la porta

del qual és interromput per vuit permòdols amb perfil de nacel·la i ornamentació escultòrica en forma de cossos i caps humans, lleonins i simiescs. Aquests permòdols serveixen de suport a nou arquets cecs monolítics els intradossos dels quals estan decorats (excepte els dos centrals) per florons minúsculs. Al seu torn, per sobre de les arcuacions cegues es desplega un segon fris de dents d'engranatge que dona pas, a l'extrem superior de l'estructura, a una cornisa esculpida ricament amb un entrellaçat vegetal del qual brollen palmetes, de notable qualitat tècnica i que recorda la tasca escultòrica desplegada a la portada interior de l'església de Santa Maria de Costoja, al Vallespir.

En aquest sentit, és indubtable la derivació de l'escultura de la portada de Santa Cecília de Molló dels tallers escultòrics rossellonesos de la segona meitat del segle XII –entre els quals destaquen exemples com els del monestir benedictí de Sant Miquel de Cuixà, el priorat de canonges agustinians de Santa Maria de Serrabona o l'església parroquial de Sant Jaume de Vilafranca de Conflent–, l'expansió dels quals al sud dels Pirineus va donar com a fruits al comtat de Besalú obres com el timpà de Santa Maria de Besalú (actualment al monestir de Pedralbes de Barcelona), el finestral occidental de Sant Pere de Besalú o els capitells de l'antiga portada de la parròquia de Santa Maria de Camprodon, com recorden J. Gudiol Ricart i J. A. Gaya Nuño; exemples als quals caldria afegir les portades de la canònica agustiniana de Santa Maria de Lladó i de les parròquies de Sant Esteve de Llanars, Sant Cristòfol de Beget, Sant Pere de Navata i Santa Maria de Cistella, totes influenciades –en més o menys mesura– per l'escultura d'origen rossellonès. Cal comentar, finalment, que les fulles de fusta de la porta de Santa Cecília de Molló han conservat restes d'unes ferramentes romàniques que després de la Guerra Civil van quedar reduïdes a un passador d'anelles angular amb forma zoomòrfica i alguns petits reforços horitzontals que es divideixen en dues volutes als extrems.

Adossada al flanc nord del temple s'aixeca una esvelta torre campanar de cinc pisos, que probablement és el resultat de dues etapes independents de construcció. A la primera correspondria l'edificació del primer pis del campanar,

Interior

Capella lateral

Absis i arc triomfal

l'extrem superior del qual es decora en cadascuna de les cares amb dos grups de dos arcs cecs separats per una lesena, per sota dels quals s'obren als costats occidental i oriental sengles finestres de mig punt. Al costat meridional de la torre hi ha una porta que actualment comunica amb la volta del temple i que, possiblement, sigui un record de la funció militar del campanar, en vista de les tensions que es van viure a la zona. Aquest pis inferior de la torre, construït amb un aparell diferent del dels nivells superiors, probablement es va aixecar durant la segona meitat del segle XI.

Degut a l'aprofitament posterior d'aquesta construcció primitiva, que va suposar un peu forçat, el campanar presenta unes dimensions una mica reduïdes si es compara amb altres exemples més o menys propers, com ara els de Sant Cristòfol de Beget o Sant Miquel de Fluvià. Els altres quatre pisos de la torre, aixecats ja mateix temps que la resta del temple, van mantenir la decoració a base de frisos d'arquets cecs, en aquest cas de menys grandària i mancats de lesenes; en els tres nivells superiors, a més, les arcuacions cegues es coronen per sengles frisos de dents d'engranatge. El segon nivell està perforat a les quatre cares per sengles finestres de mig punt, mentre que el tercer i el quart presenten finestres geminades separades per columnes coronades per capitells de cistells llisos que són fruit d'una restauració escomesa l'any 1952, quan es van substituir els capitells primitius. Finalment, el pis superior –d'una altura notablement inferior que els altres– mostra a cada un dels quatre costats dos òculs juxtaposats.

Santa Cecília de Molló va ser construïda amb un aparell extremament regular, d'excel·lent estereotomia. Es tracta d'un carreuat de carreus de mida continguda, perfectament escairats i disposats en filades completament regulars. Algunes zones dels paraments exteriors, en particular la façana meridional i l'absis, han conservat forats de bastida que s'hi van practicar per a la col·locació de les bastides necessàries per aixecar els murs. No hi ha dubte que es tracta d'un exemple magnífic de l'arquitectura del romànic madur que caracteritza bona part de les construccions eclesials de la segona meitat del segle XII a Catalunya. Si hom intenta afinar una mica més la cronologia de la fàbrica –malgrat l'absència de suport documental per fer-ho–, potser es podria establir un horitzó enquadrat a les dècades del 1170 i el 1180 per als treballs edilicis del temple parroquial de Molló, que concordaria, d'altra banda, amb les característiques de l'escultura que ornamenta la portada de l'edifici.

Text: PAV/MBG - Fotos: MBG - Plànols: RGG

Bibliografia

CAMPS I SÒRIA, J., 1990, pp. 45-69; CATALUNYA ROMÀNICA, 1984-1998, X, pp. 155-159; DALMASES I BALAÑÀ, N. de i JOSÉ I PITARCH, A., 1986, p. 140; DURLIAT, M., 1948-1954, III, pp. 31-87; GUDIOL RICART, J. i GAYA NUÑO, J. A., 1948, pp. 34, 64; PUIG I CADAFALCH, J., FALGUERA, A. de i GODAY, J., 1909-1918, III, pp. 129, 750, 756, 757, 770; SUTRÁ VIÑAS, J., 1977, pp. 87-88.